

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodsori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.</p>
--	---	--

A centralisatió és még valami.

A konventi választást tárgyazó vita folyamán több ízben merült fel az az állítás, hogy a konventi tagoknak az egyházkerületi közgyűlések által való választása veszedelmes centralisatióra vezetne. Oly vád ez, amely, ha alaposnak bizonyul, legalább is elegendő okot szolgáltatna arra, hogy a választás iránt intézkedő törvény megváltoztatására törekedjünk. Tekintsük meg tehát a kérdést ezen oldalról is! Mellőzve minden hosszadalmas elméleti fejtegetést, vegyük a dolgot pusztán gyakorlati szempontból.

A magyar ref. egyház, hosszú időn keresztül, egyházközségek, egyházmegyék és egyházkerületekben élt. A szervezet minden tagjainak megvolt és megvan ma is saját önálló léte, saját autonóm életköre s mindenik egyaránt féltett kincse, becses intézménye volt minden időben ref. egyházunknak. Sőt habár a szervezet alapját mindenkor az egyházközségek képezték is, senki sem tagadhatja, hogy protestáns autonómiánk életerének leghatályosabb lükte-tését a szervezet felsőbb tagjaiban, különösen pedig épen az egyházkerületekben lehetett tapasztalni. Az egyházkerületek voltak a legválságosabb időkben egyházi és vallási szabadságunknak legbiztosabb védbástyái. És amidőn a közszükség érzete a ref. egyházat sürgetőleg a hatósági egység felé hajtotta: semmi sem okozott ez irányban annyi aggodalmat, annyi nehézséget, mint épen az a szeretetteljes féltékenység, amely az egyházkerületek nagybecsű autonómiáját környezé. Az egység létrejött, de az egyházkerületek önállóságának, mint legfőbb feltételnek, szakadatlan hangoztatása és kikötése mellett. Az az egység soha sem volt s nem is nem akart egyéb lenni, mint az egyházkerületek egyesülése. Az a hatóság, amely az egységet megvalósítja, soha sem volt és nem akart egyéb lenni, mint az egyházkerületek képvisellete. Ez az a centralisatió, amely az egyházkerületek választottaiból alakult konvent intézménye által testesül meg és amely az alsóbb szervezeti tagok autonóm állásával ekként összhangba hozva, veszedelmessé csak azon esetben válhatnék, ha az egyházközségek, egyházmegyék s az egyházkerületek is mind úgy

akarnák, vagyis autonóm jogaikról a konvent javára mindannyian lemondanának.

Másként fog alakulni a dolog, ha a konvent tagjait az egyházközségek fogják választani. Az ily konvent, létesülési alapját tekintve, egyházmegyétől, egyházkerülettől teljesen független; ezeknek mérséklő, irányozó befolyása köréből egészen ki van emelve. De független egyszersmind a legfőbb egyházi hatalomtól, a törvényhozó zsinattól is, mert épen olyan közvetlen választási alapon áll, mint maga a zsinat. Erre ugyan azt mondhatják, hogy mindez nem baj, mert függésben lesz a konvent így is, még pedig az alappal, az egyházközségekkel szemben és ez tökéletesen elég biztosíték a belső autonóm szabadságra nézve. Igen ám! de az egyházmegyéknek és kerületeknek felette áll a konvent s minthogy felette áll, azokat el is nyomhatja, önállóságukat, autonómiájukat természeténél fogva mindig szűkebb térre szoríthatja. Hát ki fogja aztán egy erős központosító irányzattal szemben ezeket megvédelmezni? Talán a presbyterium?! Hiszen mindenik a presbyterium testéből szakad ki! Melyik gyermekét fogja ez, a többi rovására, istápolni, melegebben keblére szorítani? Lesz-e elég ereje arra, hogy közöttük a kívánatos egyensúlyt fentarthassa akkor, amidőn másrészt őket, egyenlőtlen hatalommal, versenyre hívja ki egymás ellen? Vajjon nem fognak-e e versenyben épen azok elesni, amelyek hozzá közelebb állanak, amelyeknek közvetlen gondozására mindenkor első sorban számíthatott? . . . azok az egyházmegyék és egyházkerületek! Ha csakugyan a szabadság igaz barátai akarunk lenni, nem volna szabad megengednünk, hogy a szabadság kipróbált támoszlopai alá vessük a rombolás ásóját. Régi dolog, hogy minden hatalomnak természetében van a terjeszkedési vágy. Ha a konvent az egyházközségek választása alapján a legszélesebb hatalmi tényezőket, már csak mint legfelsőbb hatóság is, érezni fogja önmagában: nincs és nem lesz az a törvény, amely ama terjeszkedési vágnak utját állhatná. Mert nem a szabály, hanem a dolgok természete az, ami a fejlődés folyamán érvényesül; csak idő kell hozzá. A dolgok természetéből pedig az következik, hogy, ha oly alapot teremtünk a

konventnek, aminőt annak idejében senki sem akart, legkevésbé pedig a törvény és törvényhozás: nem lesz akkor többé se egyházmegye, se egyházkerület, még csak zsinat sem, mert mindezek élet- és jogkörét absorbeálni fogja a presbyteriumokra támaszkodó egyetemes konvent; csak idő kell hozzá! És itt mutatkozik az a sokat emlegetett centralisatio a lehető legveszélyesebb alakjában! Akkor többé nem beszélhetünk mérsékelt zsinat-presbyteri szervezetről, hanem igenis arról, amit úgy neveznek, hogy congregationalismus; sőt talán még tovább fogunk menni egy lépéssel a korlátlan szabadságból fel fog épülni a korlátlan hatalom intézménye, valami olyanféle konvent-presbyteri rendszer a zsinat-presbyteri szervezet romjain, amelynek központi hatóságára nagyon alkalmazható lesz a nagy Richter mondása: „Korlátlan egyházi hatalom, amely zsinatok által gyakoroltatik, nem kevésbé elvetendő lenne, mint a caesaropapismus, nem kevésbé evangéliomellenes, mint a pápai hatalom.“ Akinek igazán szíven fekszik az egyházközségek szabadsága és fejlődése, annak tiltakoznia kellene minden oly kísérlet ellen, amely az egyházmegyék és kerületek befolyását, szabad tevékenységét megbénítani képes. Az egyházmegyék és kerületek ismerik saját egyházközségek viszonyait; azok vannak hivatva és képesítve is arra, hogy a községek érdekeit folytonosan gondozó és védő figyelemmel és érdeklődéssel kísérjék; azok támogatása tehet ott is legtöbbet, ahol az országos egyház közbelépése igényeltetik. Míg másfelől a konvent, mint országos hatóság, sokkal távolabb áll az egyes egyházközségekétől, semhogy az egyházmegyék és kerületek szerepébe léphetne a községekkel szemben. Az egyházközségek jogai és érdekei követelik tehát azt, hogy a megyék és kerületek tetteire és önállása az elsilányulástól megóvassanak. A sokat hangoztatott jogkiterjesztés, amelyet a konventi tagoknak a presbyteriumok által való választásában látnak, a zsinat-presbyteri rendszer megbontásával, érzékeny csorbítását vonná maga után épen az egyházközségek érdekeinek s szabad fejlődésük feltételeinek.

Nem az a centralisatio veszélyes tehát az egyház felső szabadságára nézve, amelyet a törvény által megteremtett egyetemes konvent képvisel és valósít meg, hanem az, amelyet a presbyteriumok által választandó konvent fogna idővel létrehozni. Ez az, mi ellen küzdünk az utolsó pontig, oly meggyőződéssel és kitartással, aminő nagy a veszély, amely egyházunk alkotmányát ez oldalról fenyegeti. Igazsága van egy barátunknak, aki találóan jegyezte meg, hogy ha azok, akik e kérdésben az egyházkerületek autonómiáját is szem előtt tartják s a törvény alapján a választást a kerületek részére követelik, centralisatióval vádolhatók: akkor a megyei rendszer mellett harcoló Kossuthot, a 40-es években, hiba volt a municipalisták fejének tekinteni, mert hiszen akkor nem a népképviselői alkotmányt sürgető Eötvös, Szalay, Csengeri, Trefort stb., hanem Kossuth lett volna a legnagyobb centralista.

Sokszor történik hivatkozás, argumentum gyanánt, azon körülményre, hogy három egyházkerület már a presbyteriumok által való választás mellett döntött. Nem kicsinyeljük teljességgel e körülmény jelentőségét. Sokkal magasabban áll előttünk az egyházkerületek tekintélye, semhogy azt tehetnők. De végtére is ez argumentum mégis csak a tekintély jellegével bír és mint ilyen, döntőnek épen

nem ismerhető el; döntő tekintély előttünk e kérdésben csupán a törvény és a zsinat, amely azt alkotta. Mindenki tudhatja, hogy köztanácskozásaink természete gyakran a legfontosabb kérdésekben sem zárja ki oly határozatok keletkezését, a melyek tan alaposabb előkészület és tanulmányozás mellett nem jöhetnének létre. Amint kimutattuk, a törvény hibás szövege, első tekintetre bárkit is tévedésbe ejtethet. Aztán csekély véleményünk szerint, más magyarázata is van annak, hogy az illető kerületek amaz álláspont mellett nyilatkoztak. Két ellentétes irányzat állott s áll ma is szemben egymással egyházunk körében egy idő óta. Az egyik az egyháznak régóta óhajtott egysége mellett buzog s a konventet igyekszik mindinkább erősíteni, meggyökeresíteni a szervezetben; a másik, habár az egységnek elvben nem ellensége is, de félti attól a helyi autonómiákat s épen azért idegenkedik a konventtől. Amaz szívesen beleegyezik a presbyteriumok által való választásba, látva, hogy ez által a konvent ereje jelentékenyen fokoztatik, tekintélye mintegy népszerűsítettik s ekként alólról jövő támadások ellen biztosítva leend. Emez pedig a közvetlen választást alkalmas eszköznek véli arra, hogy a konvent kezei lehetőleg megköttessenek. Szerény nézetünk szerint mindkét irány tul ló a czélon s találkozik egymással a végletekben. Erősebb és hatalmasabb konvent, mint aminő a törvényben van, nem jogosult. Olyan erős és hatalmas pedig az egyházkerületek által való választás mellett is lehet. Üdvös működésével az ellentétes előítéleteket lassanként leküzdheti. Azt pedig, másrészt, hogy a konvent a belső autonom szabadságait ne csorbithassa, nem fogjuk elérhetni az által, ha a legbecesebb középfoku autonómiákat a konvent olyatén alakítása által elgyengítjük, amint azt már fentebb is kimutattuk.

Tagadnunk kell tehát, hogy ily körülmények között egyházunk érdekében nem volna jogosult és szükséges a sürgetése annak, hogy a konvent alakításában a törvényes alapra helyezkedjünk; annyival is inkább, mert ha egyszer a törvény alapjáról letértünk: az egyik lépést követni fogja a másik és senki sem fogja megmondhatni ma, hogy e bizonytalan uton hová jutunk el.

Legyen szabad végül e helyen az ügy érdekében köszönetünket fejezni ki nagy. Fejes István urnak, aki hivatkozásunkat szíves figyelmére méltatva, újlag is konstatalta azt, hogy a törvény keletkezésére és a törvényhozás intenciójára vonatkozólag általunk előadottak a tényeknek teljesen megfelelők. Ennyi célunkra teljesen elég. A törvény nem lehet más, mint a törvényhozás akarata. Ez iránt tájékozva vagyunk s most már feladatunk és kötelességünk csupán odáig terjed, hogy a törvényt végrehajtsuk.

Sajnáljuk, hogy Fejes I. ur nem vonta ki e tényekből a természetszerű consequentiát, amint tette vala három évvel ezelőtt. A törvény cselekvésünk szabálya, amelynek követelménye nem az, hogy attól eltérőleg, hanem az, hogy a szerint cselekedjünk. E kötelesség alól semmiféle új eszme fel nem oldozhat. Az eszme csábíthat, de a törvény parancsol. Ha a társas élet positiv szabálya helyére az eszméket állítanak, még annál is nagyobb zavarokba bonyolítanak azt, mint aminő az eszmék világában uralkodik. A tolvajnak is lehet eszméje, de azért áll a szabály, hogy „ne lopj!“

Kétségtelenül fontos okok meggyőző hatása alatt változtatta meg cikkíró ur három év előtti álláspontját, amikor még ilyeneket irt e kérdésben: „Az autonómia fokozatos rendje ez: egyházak, egyházmegyék, egyházkerületek, konvent; a maga hatáskörében mindegyik autonóm. Törvényhozó a zsinat. Az egyházmegyék alakulnak az egyházak képviselőiből, az egyházkerületek az egyházmegyei, a konvent az egyházkerületi képviselők; ez a szervezet consequentiája; visszatérés az alaphoz, a presbyteriumhoz, a zsinati képviselők választásánál történik; ez a szabatos zsinat-presbyteri rendszer. Megengedhető-e tehát, a rendszer megsértése nélkül, hogy a közbeeső hatósági fokozatokon is az alaphoz bocsátkozzunk le. Szerintem nem, mert akkor az egyházkerületi autonómián ütünk rést, ami a rendszerben épen oly jogosult, mint a presbyteriumok autonómiája.“ Majd más helyen: „Én nem tartom tehát egyházalkotmányunk alapelveiből folyónak a konventi tagoknak a presbyteriumok által való választását stb.“ (Lásd Sárosp. Lap. 1883. 10., 11. sz.) Ennél többet és szebben mi sem mondhatnánk azok megcáfolására, amit ugyancsak Fejes ur legközelebb épen az ellenkező irányban felhozni szükségesnek tartott. És legyen szabad nekünk, saját álláspontunk iránt való kedvezésből is, megjegyoznünk, hogy ama három év előtt vitatott felfogás mellett hatályosabb és meggyőzőbb érvekre történt hivatkozás, mint az ezzel ellenkező újabb felfogásnál tapasztaljuk.

Nincs szó nálunk sem politikáról, sem tulbuzgóságról, hanem a törvény megtartásáról. Soha nem volt a törvényesség utja az, amely egyházunk belbékéjének megrontására vezetett.

Egyedüli óhajításunk ezuttal is, hogy ne hagyjuk el ma sem ezt az utat, hanem kövessük nt. Fejes urnak 1883-iki véleményét.

Dr. Bacsoni Lajos.

Politika az egyházban.

Ily című közlemény jelent meg e lap 15-dik számában. Írója csak annyit jelzett, hogy „amicus personae, inimicus rei“, de kezének vonásairól megösmertük Ézsaut. Pedig Jákóbot szinleli s a Zsoltárból és Ézsaiástól vett idézetei közt azt mondja, hogy „nem könnyű dolog neki mint vallását és egyházát igazán szerető embernek, az általa feltüntetett szomorú tüneményről, keserűség és harag nélkül szólani.“ E szavait olvasva eszünkbe jut azonnal az apostolnak ezen nyilatkozata: „ha valaki láttatik ti közöttetek istent félnék lenni és az ő nyelvét meg nem zabolazza, ennek hijában való az ő isteni szolgálata.“ (Jak. 1. 26.)

Magát szentnek tartotta s másokat lenézett a farizeus is, pedig Mát. 3. 7. szerint „mérges kigyóknak nemzetsége“ volt. A középkor inquisitora is, épen a névtelen cikkíró által Ézsaiás könyvéből idézett ama szavakat hangoztatá: „nincsen nekem haragom, jóllehet ha tövissel és galagonyával valaki szembe bocsát viadalra, azokat mind meggyujtanám.“ Meg is gyujtotta a máglyákat s megégette azon előbb az

iratokat, azután azoknak íróját és ezt mind Isten dicsőségére mondta cselekedni. A szent harag idáig vezérelt egyeseket a multban, lássuk, mire vitte a névtelen hőst jelenleg?

Elsőben is felháborodott vére K. T. K. ur ellen, azon égrekiáltó bűnért, hogy az egyházi önkormányzat védelmére kelvén, egyszersmind az általam vallott elveknek is védelmére kelt. Dühé gonykaczejában tör ki s igyekszik nevettség tárgyává tenni azt, kit megtámadott. Ily czélből, előbb következetlenséggel, majd olynemű ártatlansággal vádolja, melyért „nagyobb büntetést nem érdemelt, mint a miben e lapok szerkesztőjétől részesült az által, hogy ez — cikkét kiadta.“

Minden jóra törekvő következetességet őszintén tisztelünk s becsülök. De azon következetességet e lapok hasábjain és a névtelen ur cikkében hiában keresem. A konventi tagok választásáról lezajlott vitában teljesült rajtok a régi közmondatt: „a kinek igaza nincs, dühösködik.“

De lássunk azon hirhadt következetességből egy pár szemelvényt! Névtelen ur K. T. K. urhoz ezt írja: „bizony a konventi képviselők választásának bármelyik vitatott módja sincs a protestáns autonómiával semmiféle összeütközésben, sőt még közelebbi viszonyban sem.“

És ezen lapnak a mely számában névtelen ur ezt írja, ugyanezen lapnak ugyanazon számában, még pedig a vezércikkben Bacsoni ur ekként nyilatkozik: „e kérdés nem pusztán a tiszántuli egyházkerület kérdése, a hol az ismeretes indítvány folytán épen aktualis jellegét öltött, hanem egyetemes ev. ref. egyházunknak egyik legnagyobb horderejű alkotmányjogi kérdése is.“

Most már e lapoknak t. olvasója, légy bölcs és fedezd fel a kettő között a következetességet! És ha az, mint én állítom, lehetetlen: te dönts el, vajjon névtelen urnak, vagy Bacsoni urnak van-e igaza? A nagy szerkesztőség annyira tiszteli a véleményszabadságot, hogy senkit presszionálni nem akarván, ezen kérdésnél is, mint minden más fontosabb kérdésnél, mysterium gyanánt őrzi véleményét. De az ilyenemű szerkesztésből nem következhetik más, minthogy a lap „szélmalom“ leend s kik hasábjain vagy ellene vitára kelni kényszerülnek, oly „szélmalom“ elleni harczt folytatnak, hogy még egy K. T. K. is, névtelen ur szerint, a Sanchó Panza szerepét felvenni kénytelen.

De mint névtelen ur, úgy én sem egyedül ezért szólaltam fel. A mi ellen én felszólalok, az a névtelen ur cikke végén levő vakmerő és tendentiosus nyilatkozat, az egyházunkban üzött, általa ugynevezett politikai szereplésekről.

Névtelen ur, a debreczeni ref. egyházra mutat rá, mint a melynek ügyei, állítása szerint „már évek óta politikai szempontból intéztetnek.“

Az elfajzott és tehetetlen dühnek ezen vádja súlyos és éppen azért ezennel felhívom névtelen urat, hogy mikor egy erkölcsi testületet, egy presbyteriumot ily súlyos váddal támad, akkor jellemes emberhez illően, vádjának írja alá nevét és nevezze meg, kik voltak azok, kik a debreczeni ref. egyház ügyeit a multban politikai pártszempontból intézték? Hogy pedig a mióta én és K. T. K. ur a debreczeni egyház ügyeinek intézésében részt veszünk, azóta ezen egyház ügyei politikai pártszempontból intéztetnének: azt határozottan tagadom. Egyes és apróbb oly ügyekről,

melyeket politikai párt szempontból intézni nem is lehet, mostan eltekintve, legyen biznyságom a legközelebbi gondnokválasztás. Ha tévedés történt volna a múltban, azt a névtelen uréhoz hasonló felszólalások által csak elmérgesíteni lehet, de orvosolni lehetetlen. K. T. K. urat és engemet pedig, idejövételünk előtt kifejtett és történt eseményekért vádolni: az aztán igazán „vakmerő”, de nem „naiv”, hanem oly tendentiosus nyilatkozat, melynek következtében én nem mondhatom el névtelen urról azt, a mit ő K. T. K. urról irt, hogy cikkén „Mikor a vitába beleelegyedik, olyan ártatlanság ömlik el, milefegyverezi az ellenfelet.” Ugy, hogy mikor névtelen ur cikkét átolvastam, azonnal eszembe jutott Anthistenes mondata: „aki erkölcsét tisztán őrizni akarja, szüksége van ellenségre, hogy ez vádolásaival óvja őt.” Ilymódon megengedem, hogy névtelen ur „amicus personae.”

De névtelen ur tovább megy és azt állítja, hogy „a politikai párt szempontok a superintendencia legtöbb ügyébe és kérdéseibe is be van nak erőszakolva.” Én részemről csak azon küzdelmet ősmérem, mely az önkormányzat és a centralisatio hívei közt, de csakis az egyházi téren és egyházunk érdekében tagadhatatlanul erős hullámokat vet. De névtelen ur jónak véli ezen küzdelmet is a politikai párt szempontjából tekinteni és befeketitvén, gyűlöltté tenni. Fékezhetetlen szenvedélye annyira ragadja, hogy azt állítja, miszerint többen volnának, akik azért akarják a konventi tagokat az egyházkerületi gyűlés által választani, mert „nem alaptalan aggodalmakat táplálnak az eddigi tapasztalatok után, hogy a párt, mely egyházkerületünkben az egyházba a pártpolitikát behozza, ezt a kérdést és a választásokat is pártcélokra akarja kizsákmányolni.” Kérem, nem veszi-e észre névtelen ur, azon óriás következetlenséget, mely e néhány sorban, a Bacsoni ur hosszas fejtegetéseit, előbb mint azoknak vége napvilágot látott volna, már agyon dorongolta. Sőt még azt is állítja névtelen ur, hogy „a czélszerűség és dolog logikáján kívül”, az idézett ok „egyedül az”, mely őket vezeti. Ilyet írni, ilyet nyilatkoztatni aztán nem kis mérvű cynismus is szükséges. Én nem hiszem, hogy ezen indokolást Bacsoni ur aláírná, mert akkor felesleges az ő hosszas fejtegetése és felesleges volt az egész vita. Ily érvelés után csak azt kell még kérdenem névtelen urtól, ki adta neki és ha vannak olyanok, kik vele egyetértenek, ki adta azoknak azon jogot, hogy ők az egyházkerület többségét, az egyházkerület többségétől féltsek? Csalatkozhatatlansággal, hitelveink szerint, ők sem dicsekedhetnek. Presbyteri önkormányzatunk alapelvei szerint pedig, a kisebbség a többség határozatát tiszteletben tartani köteles. Ha és a hol ellenkező történik, akkor és ott kezdetét veszi a cliqueuralom és az azzal együtt járó jogfosztás. Ne féljünk hát azon presbyteriumok szavazataitól, mely presbyteriumok ref. egyházunknak fentartói voltak a múltban, azok ma is, és azok lesznek a jövőben is!

Névtelen urnak személyemre vonatkozólag tett gúnyos és kihívó megjegyzéseire, czélszásaira és gyanúsításaira nem válaszolok. Nem mulaszthatom el azonban közzé tenni azon nyilatkozatomat, hogy a konventi tagok választásáról ki-

fejtett vitát e lap hasábjain tovább folytatni nem fogom. Okaim e következők:

Ezen lap nagy. szerkesztősége volt az, mely az ezen tárgyban más lapok hasábjain megjelent első cikkeket átvéve, a vitának saját lapjában leendő tovább folytatását, azon ténye által provokálta. Én elfogadtam a kihívást, mert e lap múlt évi folyama 44-ik számában közzé tett szerkesztői ígéret alapján, részrehajlatlan eljárást reménytettem. Ma már fájdalommal kell kijelentnem, hogy csalódtam. A nagy. szerkesztőség, mindjárt a vita kezdetén, a cikkek közlésénél, a más lapokban megjelenés sorrendjét megtörte. Aztán a vitát ellapította, majd a figyelmet más tere terelni törekedett. Az általam védett álláspont mellett hozzá beküldött, vagy közölni kért cikkek közül egyiknek előszavát nem közölte, másiktól tetszése szerint kitörölt, több cikket vagy sok idő teltevel teljesen elkésztetett közölt, vagy éppen nem közölt. Ez oly szokatlan és oly önkénykedő eljárás, melynek sem az ügyet, sem magamat kitenni továbbra nem fogom.*)

Kiss Albert.

Lelkészminősítési szabályzat megváltoztatásának tervezete.

(Vége.)

Láthatni ezekből, hogy az egyházkerületek mily különböző módon méltányolják a tehetséget és buzgó ügyeket s alig helyeselheti valaki, hogy egy és ugyanazon lelkésznek más minősítése legyen valamennyi egyházkerületben. Nem kívánom egyik egyházkerület szabályzatát is — így a mint van — a másiké felibe emelni, midőn mindegyiket sérelmesnek tartom, különösen a kitűnő tehetségű és képzettségű ifjakra nézve. Ezen szabályok bármelyike mellett is nem minősíthetett volna Kálvin János magyarországi első rendű egyház lelkészeül akkor, midőn már az orleansi tanárok tiszteletét kivivta s a párizsi hívek előtt egyházi beszédeket tartván, reformatori munkálkodását megkezdette. Nem lehetett volna Mélius Péter 23 éves korában debreczeni lelkész s az egyháznak csakhamar vezérfiá. De nem lehetett volna Révész Imre sem az iskola porának alig lerázása után, 25 éves korában, a Hajdu-ujvárosi egyház papja s a magyar protestáns lelkészi karnak egyik legfőbb ékessége.

Pedig nagy tehetségek ezentul is lesznek és az igazságra törekvő protestáns egyház nem zárhatja el azok haladásának útját.

*) Nem kevés elfogultság kívántatik hozzá, hogy e vita folyamában követett eljárásért a szerkesztőséget ily megrovásban részesíthesse s vádakkal sújthassa valaki, mint azt tisztelt Kiss Albert ur oly teljes önérzettel cselekszi; de ezen föllépést határozottan visszautasítjuk és mint illetéktelen beavatkozás ellen tiltakozunk.

A szerkesztőség megtette azt, a mit ígért, t. i. a fenforgó ügyet függő s folyó kérdésnek tekintve mindenik felfogás és nézet előtt, hogy egyházalkotmányunk szempontjából a kérdés annyival inkább tisztázva legyen, lapját megnyitotta; arra természetesen ügyelnie kellett, hogy a vita szenvedélyességgel és elkeseredéssel ne folytattassék, az irodalmi tisztesség korlátai megőriztessenek egyházi lapunk keretében. Ha valakinek mindennek daczára eljárásunk ellen kifogása van, arról nem tehetünk.

Szerkesztőség.

Kétségtelennek látszik, hogy az eddigi minősítési szabályzat mellett, a tehetséges ifjak mindinkább elmaradnak a lelkészi pályáról s oda vonulnak, hol képességöknek megfelelőbb jövedelmű s díszű állást sokkal rövidebb idő alatt nyerhetnek s hol nem szoríttatnak le előmenetelök útjáról olyanok által, kik egy hivatalt — ugynevezett áldásos működés között — 10 vagy 20 éven keresztül, meglehet édes semmit tevésben töltöttek el.

Nem helyeselhetem az egyházkerületek szabályzatát azért sem, mert mindegyik tulságos súlyt helyez a papi vizsgálatokon nyert bizonyítványokra.

A gyakorlati élet minden lépten-nyomon igazolja, hogy az ember értéke nincs megállapítva a vizsgálaton nyert osztályzattal. Nem volna nehéz igen számos s nagyon fényes példát hozni fel arra nézve, hogy legkitűnőbb férfiak azok közül képződtek, kik a vizsgálatoknál a középszerűség fokára is alig tudtak felemelkedni s nagyon méltatlan eljárás egy általánosan elismert tehetségű, képzettségű és szorgalmu ifju lelkészszel szemben, ha őt évek hosszú során keresztül, a vizsgálaton nyert gyenge bizonyítványának előmutatására kényszerítjük, — melynek meglehet nem is ő, hanem a véletlen, vagy egy vizsgálójának szeszélye volt szülő oka.

Az egyházkerületek még a theologiai tanárok minősítését is különböző módon állapítják meg. Meggyőződés szerint azok, kik a lelkészeket a lelkészi tudományokra oktatják, nagyon is méltók arra, hogy bármely egyházra nézve illetékes pályázókul ismertessenek el s föltétlenül jelölendők legyenek s bármely egyház tartsa szerencsájének, ha ily pályázóval tiszteltetik meg.

A minősítési szabályzat mindegyike súlyt helyez a külföldi egyetemek látogatására. Szerintem az általános műveltség s szélesebb látkör szerzésre nézve igen is jó hatása van a művelt külföld meglátogatásának s az ottani nagyhirű tanárok előadásai hallgatásának. De szerény nézetem szerint a specialis theologiai tudományokat, az itthoni tudós tanárok előadásai után s a külföldi nevezetességek munkálatainak buvárolása által ép oly jól meg lehet szerezni ide haza is. Mai nap már helytelenül tenné Huszár Gál reformátor s magyaróvári volt lelkész, ha magát azért, mert külföldön nem volt, méltatlannak nevezné. Én elismerem a nagyszerűen berendezett külföldi egyetemek látogatásának rendkívüli hasznát a szemléleti tudományok művelőire nézve s nem kicsinylem azt a theologusoknál sem; de arra tulságos súlyt nem fektetek s azon theologus mellett, ki például akar kedvező anyagi helyzete, akar valamely hatalmas pártfogójának ajánlatára, segélye folytán a külföldi egyetemeket látogatta ugyan, de meglehet, minden aláírt indexe mellett is nem idejének nagyobb részét fordította, vagy — mint példákat tudunk — nyelvbeni járatlansága miatt nem is fordíthatta komoly tanulmányozásra, az ilyen mellett én nem szorítanám háttérbe az itthon szorgalmasan tanulmányozott s tehetséges ifju embert.

Hátha még azon eshetőségre gondolok, hogy külföldön nem a mi protestáns elveinkkel megegyező tanokat szívhat magába az ifju theologus. Valjon nem volna e helyes a Geleji Katona-féle VII-ik kánon életbe léptetése, melyszerint az ismeretlenek megvizsgálendók, ha az igaz hitvallás követői-e? s nem kellene-e újra feleleveníteni a Szatmár-Németi zsinat XIX. és XX-dik végzését, melyszerint külföldi ultra senkinek sem kellene addig pénzt adni, mig erősen le

nem kötelezik magokat; hogy csak azon tant fogják megtanulni, mely a Helvéthitvallásban és Heidelbergi káteban foglaltatik, vagy visszajövetelök után erré magokat írott térítvényeikkel le nem kötelezik.

Szóval én a lelkészt nem azért kívánom pályáján előmozdítani, mert mindenből kitűnő vizsgát tett s külföldön is vőlt, hanem egész értékében kívánom őt megismerni s ha érdemesnek találtatik, szívesen nyujtanék alkalmat mielőbbi előmenetelére. És ezen alkalom megadásának jogát nyugodt lélekkel tenném le a jelölő bizottság kezébe.

Szólni kívánok még röviden a zsinati törvény 191. §-a utolsó pontjának azon intézkedéséről, melyszerint az üresedésben levő lelkészi állások nyilvános pályázat útján töltendők be.

A Geleji Katona-féle XXIII-dik kánon igen bölcsen rendelte, hogy az istenfelő lelkészek, ha tisztességes díjazásuk van s láthatják, hogy munkájok hallgatóiknak kedves és az Urban hasznos: lakhelyeiket gyakran ne változtassák, nehogy azon gyanu alá kerüljenek, hogy saját kényelmüket inkább keresik, mint az egyház előmenetelét. Bizony kissé eltértünk a lelkészi állás ezen magasztos felfogásától s a pályázati szabadság nem egy lelkész munkásságát tereli a hirlapi hirdetések olvasására s pályázati kérvények írására, — s sokan lehetnek, kiknek gondolatát nem mindig a reá bizottak üdvének munkálása, hanem saját anyagi jobblétök elérhetése foglalja el. Ideális szempontból igaz, hogy a régi kánon visszaállítása helyes volna s ezt kívánám is, a nyilvános pályázatok beszüntetése mellett, ha minden lelkészi állást képesek volnánk oly díjazással ellátni, mint a mely a mai kor követelményének megfelelő megélhetést biztosít. S ezen törekednünk is kell, mire nézve kívánatos volna, hogy az egyházi közalap segélye sem forgácsoltatnék el annyira, hanem fordíttatnék kevés, de biztos lelkészi állomások szervezésére is.

Mindaddig azonban, mig kellően díjazott lelkészi állásokat nem tudunk mindenhol szervezni, tekintettel a kor magas követelményére, a mai nehez megélhetési viszonyokra, valamint arra is, hogy a hű munkás megérdemli az anyagi jobblétet s azt is figyelembe vevén, hogy a nyilvános pályázás a mai kornak elengedhetlen követelménye, nem teljes megnyugvással ugyan, de ha nem tulajdonképpen s a kedvező kilátásnak némi — bár halvány — reményével s különösen kellő önbírálat mellett történik: jobb expediens hiányában megengedhetőnek tartanám a nyilvános pályázást. De azon kívül a gyülekezet választói nagyobb részének megadnám azon jogot, hogy oly lelkészt, kihez bizalma van s ki arra engedélyt ad s a jelölő bizottság által oda érdemesnek ítéltetik, a nélkül, hogy az illető pályázati kérvényt volna kénytelen benyujtani, a jelölő bizottság által, mint az egyház jelöltjét, a jelöltek között első helyre felvétethesse.

Az elmondottak alapján tisztelettel betérjesztem következő határozati javaslatomat:

Mondja ki a nagytestületű egyházmegyei közgyűlés, hogy a legközelebbi zsinaton alkotott törvénynek a gyakorlati élet által már is kitüntetett több rendbeli hiányai, de különösen a lelkészminősítés és választásra vonatkozó intézkedéseinek átvizsgálása s kiigazítása tekintetéből az országos közszinat mielőbb egybehívandó, a hol is egyházi törvényeinknek a lelkészi minősítés és választásra vonatkozó rész következőkép módosíttassék:

A 186-ik § marad.

A 187. és 188. §-ok egészen kihagyandók s ezek helyett következő § tétessék:

187. §. Addig is, míg a lehető legmagasabb tudományos képzettség s általános műveltség megszerezhető végett, az ország fővárosában protestáns egyetem állíttathatnék, melynek felállítása szükségesnek ítéltetik, de azután is, a theologiai intézetek, főiskolák, melyek eleitől fogva feltett kincsei s kiváló gondoskodása tárgyai voltak az ev. ref. hitfelekezethöz, a folyvást haladó kor legmagasabb követelménye szerint rendeztessenek be s szereltesse fel, a tanítás s vizsgálatok, a tanfolyam alatt is, de kivált az egyházkerület előtt teendő lelkészkepzési vizsgák lehető legnagyobb szigorral kezeltessenek s kiváló gond fordítassék arra, hogy kellő tudományos képzettség, jellemtisztaság s társadalmi műveltség nélkül, lelkészi minősítést senki ne nyerjen. Az ily módon minősített lelkész, az első lelkészi vizsga sikeres letétele után segédlelkészi szolgálatba lépésétől számított 2 évi buzgó és sikeres szolgálat elteltével, melyről egy közvetlen hivatali főnökétől, mint azon egyház presbyteriumától, melynek kebelében szolgál, valamint esperesétől is kifogástalan bizonyítvány mutatandó fel, Magyarországon bármelyik ev. ref. egyház rendes lelkészi hivatalára pályázhatónak nyilvánítatik. Külföldi egyetemi tanulmányozás, egyházi irodalom teréni munkásság; valamely nagyobb fontosságú egyházban időközi lelkészkedés, kiváló szónoki képesség, egyéb jeles tulajdonságok mellett mindenütt méltánylandó. A magyarhoni ev. ref. egyházak által fentartott főiskolák theologiai tanárai mint ilyenek minősítettek.

189. § marad.

190. §-ban meg kell említeni, hogy a jelölő bizottság tagjait választók a választást megelőzőleg figyelmeztetendők arra, hogy a törvény nagy jogot adván a bizottság tagjainak, a választásnál minden emberi gyengeségektől menten, egyedül az anyaszentegyház javát tartván szem előtt — járjanak el s azokat válaszzák, kiket a választhatók közül legalkalmasabbnak ítélnék.

A 191. § első pontja után ez tétetnék: Ha az egész gyülekezet, vagy annak nagyobb része hiteles aláírásokkal ellátott beadványban kérelmezné egy olyan lelkésznek jelölését, ki írásban nem pályázott, de az egyház tagjai, vagy az esperes, vagy helyettese előtt akár szóval, akár írásban kijelenti, hogy nem ellenzi a jelöltek sorába felvételét: az ilyen, mint az egyház vagy annak többségének jelöltje, ha őt a jelölő bizottság a betöltendő állásra érdemesnek ítéli: első sorban jelöltessék ki.

A § második bekezdése oda módosítandó, hogy a pályázók közül kijelölendők — számra való tekintet nélkül — mindazok, kiket a jelölő bizottság tagjainak többsége az on lelkészi hivatalra érdemesnek tart, a kik közül egyet a gyülekezet rendes lelkészül választani köteles.

A § végére oda teendő, hogy a jelölő bizottság azon eljárása ellen, hogy kit és miért jelölt, vagy nem jelölt, felszólalni nem lehet, csak is akkor adatik hely a felszólalásnak, ha a jelölő bizottság által alaki hiba, vagy mulasztás követtett volna el. Az ilyen panaszt a megtörtént lelkészválasztás után 14 nap alatt lehet benyújtani az esperesnél s ez a lelkészválasztás ellen netalán beadott felebbezéssel kapcsolatosan bíraltatik el.

A 192-dik § utolsó pontja elmarad.

Ezen határozati javaslatomat, mint a mely megfelel a protestáns elveknek, a régi gyakorlatnak s az újabb kor követelményeinek is, legmélyebb tisztelettel ajánlom elfogadás végett a nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés becses figyelmébe. Ha azonban a nagytiszteletű közgyűlés nem tartaná időszerűnek a zsinat összehívását s így a törvény megváltoztatását kezdeményezni nem akarná: az esetben én, ki az összes egyházkerületek minősítési szabályzata közül tiszántuli kerületünkét tartom legigazságosabbnak, bátor vagyok indítványozni, hogy ezen szabályzat elfogadása ajánltassék egyházkerületünk által a konventnek az egyetemes ev. ref. egyházra kiterjesztés végett, azzal, hogy a szolgálati évek száma minden egyes esetben még az ott megállapítottnál is alább szállíttassék.

Teljes tisztelettel

a nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlésnek:

Békés, 1886. márczius 28.

Lelkészi szolgája

Dr. Hajnal István,
egyházm. vil. tanácsbíró.

Külföld.

Németország. Luthernek még eddig ismeretlen s Poach András erfurti lelkész által a zwickaui könyvtárban fölfedezett egyházi beszédeit, a vállalkozó G. Buchwald cég még eddig nem adhatta ki. Háromszáz előfizető biztosította volna a vállalatot, de csak ötven akadt. Folyamodtak a kormányhoz, de elutasították s a könyvtári igazgatóságokhoz intézett megkeresésnek is csak egy előfizetés lett az eredménye.

A belmisszió barátait érdekelni fogja az „Értesítő“, melyet a Hamburg mellett levő „Rauhes Haus“ igazgatója, Wichern lelkész az 1882—1885 évről kiadott. E három év alatt az intézet nőtt és virágzott. A gyermekintézetből kikerült serdült ifjak számára, négy műhelyel ellátott új épület emeltetett, mesterekkel s 20—24 segéddel ellátva. Az asztalos, lakatos, szabó és cipész munkák nem csak az intézet e nembeli szükségleteit fődözik, hanem jelentékeny jövedelmet is biztosítanak, mely 1885-ben 71,000 márkára becsültetett. Egy hálás szívű anyának 10,000 márkára rugó adománya, 1885-ben lehetővé tette a nyugdíjintézet kibővítését. Az intézet a német belmisszió egyletnek egyik leghatalmasabb oszlopa s különösen Oroszországban is áldásosan működik.

Svájc. A szövetségi tanács indokoltnak jelenté ki Dr. Wackernagelnek, a „Baseler Nachrichten“ szerkesztőjének ama panaszát, melyet a miatt nyújtott be, hogy ő a róm. kath. vallás állítólagos meggyalázásáért három napi börtönre ítéltetett. A szövetségi tanács megsemmisíté az ítéletet, mint amely alkotmányellenes s a szövetségi alkotmánnyal ellentétben áll. Az ítélet alapját képező hirlapi cikk a „B. N.“-ben jelent meg egy évvel ezelőtt. A tárczacikk — Dr. Wittstock tollából — „Reisebriefe von der schönen blauen Donau“ czim alatt kedélyesen satirizálja Ausztriában a zárdákat és a papokat, a bazeli róm. kath. társulat találva érzé magát a közlemény által s bepanaszlá a lapot valláscsúfolásért. A szövetségi tanács ama nézetet tette

magáéva, hogy a kérdéses czikk nem veszélyezteti a felekezeti békét, de viszont az erre vonatkozó ítélet sérti a szabad véleménynyilvánítás jogát, holott a 49-ik cikkely nyíltan kimondja a hit- és lelkiismereti szabadság sérthetlenségét.

Oroszország. Sándor czár a keleti tartományokból hozzá intézett fölratot nem fogadta el s ez alkalommal az aláírtaknak értésül adatott, hogy az oroszosítás jelenlegi rendszere folytattatni fog s Kurland történelmi jogainál előbbvalók Oroszország állami érdekei. A livlandiak is hasonló választ kaptak.

Varsóból írják, február 20-diki kelettel, hogy több lengyel katolikus lelkészt és szerzetest fogtak el s bellebeztek Oroszországba, mivel az egyesült görög egyház néhány hívét megeskették. Több zárda van, melyben csak egy szerzetest hagytak meg.

Az evangéliumi egyház hívei, különösen a keleti tartományokban érzik az oroszosító kormány intézkedéseinek nyomasztó súlyát. Ma, ha templomot akarnak építeni, ehhez előbb a görög orthodox püspök beegyezését kell kinyerni. Volt eset reá, — ép Esthlandban történt, — hogy a lutheri egyház temploma már féltető alatt állott, midőn a kormányzó a további építést betiltotta. Sakhowskoi herczeg, czári rendeletre hivatkozott ugyan a betiltó parancs kiadásakor, de az a rendelet az építkezés megkezdése után kelt. Haszontalan folyamodtak aztán a belügyminiszterhez is, mert ez a zsinat elnökére Pobedonoscevre s Donát gör. kel. püspökre hivatkozott s visszautasítá a kérelmezőket.

t...

A békés-bánati ref. egyházmegye gyűlése.

Békés, ápr. 13—16.

A békés-bánati egyházmegye szabályszerint vasutas helyeken tartván vándorgyűléseit, ez idén Békést kereste fel, mint amely nem rég kapott vasutat.

Az első napi ülés jobbára a kegyeletnek szenteltetett. Tatár János szeghalmi lelkész gr. Lónyay Menyhért egykori segédgondnokunk, Miklovicz B. vásárhelyi lelkész pedig Balogh János egykori egyházmegyei tanácsbíránról tartottak emlékbeszédeket, melyek az egyházmegye költségén ki fognak nyomtatni. Utóbbi tanácsbíró helyére az egyházak szótöbbséggel Szél Ákos világi főjegyzőt választották meg, maga pedig a gyűlés a következő választásokat tette: egyházkerületi képviselőségre Tatár János és Miklovicz Bálint lelkészek, Kovács Ferencz és dr. Hajnal István világi tanácsbírák; lelkészjelölő bizottsági tagságra: Tatár János, Miklovicz Bálint és Kovács Ferencz. A gyűlés elején esküdött fel az egyházmegyei ujonnan választott pénztárnok Pap Imre vásárhelyi lelkész is. Az esperesi jelentés az egyházmegye anyagi és szellemi állapotáról szokott gondtal és pontossággal volt most is összeállítva s meg fog jelenni jegyzőkönyvünkben. Az egyházlátogatási jegyzőkönyvek arról tanuskodnak, hogy az egyházi élet legtöbb helyt szabályosan és rendes medrében folyik. Megjegyzések vannak a különben vallásosságáról és jó rendtartásairól ismert Ócsodra, mint ahol egy alispáni rendelet, mely a holttesteknek a templomhoz vitelét eltiltá, az egyházi életre is visszaható felháborodást idézett elő; Vásárhelyre, hol az unitárius izga-

tások kivált téli időben folyvást tartanak; Szegedre, mely a lelkészlak és iskolaépítés terhei alatt roskadozik stb. Építkeznek N.-Becserek imaházat és lelkészlakot, Kovácsháza templomot, Szentes lelkészlakot bérházzal egybekötve. Békés harangjai helyett ujakat öntet 5572 frtnyi költséggel, Gyoma orgonáját alakíttatja 3200 frtnyi szerződött áron.

Figyelmet érdemlő a vallásserelmek tárgyában hozott végzés. Miután ugyanis ily sérelmek ellen az eddigi szokásos eljárással, mely szerint az esperes utján a püspökhöz terjesztették fel, orvoslátot nem találunk, utasított az esperes, hogy megtevé az eddigi szabályszerű felterjesztést, egyszerűs mint az egyházmegye ügyésze által a törvénysértő plebanusok ellen a polgári bíróság előtt, még mielőtt a vétség elvülne, fenyítő keresetet indítson.

A közalap javára egyházmegyénkből az első három évre összesen 20,572 frt 44 kr ajánlatot, mely összegből eddig befolyt 15,060 frt 99 kr. A hátrálékosok ellen szigorú végzés hozatott. M.-Berény és Debellaics a hozzájárulást kereken megtagadták. Más helyeken is merültek fel nem csekély nehézségek a végrehajtás utjában, melyek elosztatására az idei bevallási tapasztalatok, fájdalom, legkisebb reményt sem nyújtanak. A törvény inteniója ellen ugyan nincs sehol kifogás, de a hozzájárulás, kezelés és végrehajtás tekintetében felállított hibák, s elvek és szabályok ellen igen sűrű panaszok és kifogások emeltettek, melyek miatt az egész ügy sok helyt kezd gyűlöletessé válni a hívek előtt.

A konventi 1885. novemberi jegyzőkönyvben levő szabályjavaslatokra lényegesebb megjegyzéseink a következők: A tűzkárbiztosítási intézet felállítása helyeseltetik a 3. §. (mely a biztosítási díjakról szól) kivételével. E díjjakra vonatkozólag kimondatik, hogy oly intézethez, mely a tömeges biztosítás mostani díjainál bármely földnemre magasabbakat szabna, nem járulhatunk. Az esperes helyett, mint a ki már eddig is tul van halmozva dologgal, a tűzkárbiztosítási teendőket más egyházmegyei megbízott végezze. A lelkészi és tanári nyug- és özvegy-árva intézetekre nézve: minthogy az egyházi törvény a közalap jövedelmében való részesítés tekintetében tanárokról egy sem ígével szól: ez intézetek csupán lelkészek s azok özvegyei és árvái számára alapítandók. E célra azonban nincs szükség két intézetre. Minthogy pedig az efféle intézeteknél földolog épen a részletes és pontos díj-szabályzat: míg ez velünk nem közöltetik, a tárgy felől tüzetesen nyilatkozni idő előtti. Egyébaránt előre is kinyilatkoztatjuk, hogy oly intézetet kívánunk, melynél a nyug- s illetve gyámdíjak a tagsági évekkal arányba hozassanak s azok tisztességes mennyisége legalább minimalis összegben alapszabályilag biztosítottak: mert az igazságtalan mérvű, csekély és bizonytalan összegű nyug- vagy gyámdíj reményében senki sem kötelezhető sem az évi díjak fizetésére, sem a hivatalról való lemondásra. Saját, virágzó állapotban levő özvegy-árva-pénztári intézetünket, melynek vagyona 40 ezer frt körül van s évi 300 frt gyámdíjat fizethet a tagok után, nem olvaszthatjuk bele az országos intézetbe, már csak azért sem, mert annak alapjai egyenesen egyházmegyénkhez vannak kötve.

A lelkészminősítés tárgyában dr. Hajnal István segédbíránk azon munkálata, mely e lapban közöltetik, egész terjedelmében elfogadtatott.

A népes gyűlés Szabó J. esperes és gr. Ráday Gedeon egyházmegyei gondnok elnökletök alatt tartatott. Az egyház és az egyes vendégszerető családok előzékenyen mindent

megtettek a gyűlési vendégek szívesen látására. Egyébként rendtartásunk olyan, hogy a gyűlés kitartása a helyi egyházra nézve költségbe nem kerül.

R. e.

A szatmári ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Egyházmegyénk szokott helyén, Szatmáron tartá ez évi tavaszi közgyűlését, ápril 14., 15. és 16. napjain; 13-án lelkészi értekezletre hívta esperes ur a kebelbeli lelkésztársakat; s bár a megbeszélésre váró tárgyak elég fontosak voltak arra nézve, hogy a lehető legnagyobb érdeklődést keltsék magok iránt, igen kis mértékben bírták fölírni lelkészi karunkat amaz indolentiából, mely fátumszerűleg ölmosítja lelkésztársadalmunk zömét.

A 14-én, esperesi buzgó imával megnyitott félnépes gyűlés társelnöki székét — egyházmegyei gondnok urat családi körülményei gátolván megjelenésében — Dr. Farkas Antal legidősb tanácsbíró foglalta el. A felolvasott s érdeklődéssel hallgatott esperesi jelentésből röviden kiemeljük, hogy: az egyházak szellemi és anyagi állapota, valamint az iskoláztatás általán „megnyugtató”; szeretetadományok, haladást jelző építkezési mozgalmak szép számban jelentkeztek, úgy hogy ha csupán ezek után kellene másat vennünk egyházmegyénk képének, a kép vonásai nem ama szintelen, ködszerű, „megnyugtató” karaktert állítanak előnkbe, de bizonyára édes örömmel nézett, derűs ensemblét nyujtanának.

Első fontosabb tárgy a konvent által elfogadott Kerkápoly-féle indítvány folytán püspöki hivatalunkhoz áttett misszióügyre vonatkozó vélemény megállapítása volt. Ide vonatkozólag a következő megállapodás történt:

Egyházmegyénk örömmel értesül a felől, hogy a konvent a felekezetünkbeli szerte lakó, de gyülekezetekhez nem tartozó hívek lelki gondozására is kiterjeszti figyelmét s a mi az ide vezető módokat illeti, szükségesnek látja, hogy: a filiális egyházakat meghagyván az anyaegyházak kötelekében, a felekezetünk körén kívül eső vidékek osztassanak fel körökre, minden egyes ilyen kör központján állítsassék vándorlelkészi hivatal, a honnan a lelki gondozás szála az egész kör testébe szétfuthassanak; e lelkészi hivatalok családtalan, ifju, ügybuzgó lelkészjelöltekkel töltsenek bé; szereztessék meg számukra a legutóbbi országos népszámlálási kimutató, melyből a szétszórva élő hívek tartózkodási helyéről s lélekszámáról tájékozást merítsenek; a ki-puhatolt s számba vett híveket meglátogatva, náluk a hitfelekezeti hova tartozandóságot s vallásos elveket erősítsék; minthogy pedig a folytonos érülködés teljesen kivihetetlen, hogy a közvetlen hatás pótolathassék, akár a most létező „ev. szellemű” vallásos kiadványokat fölkarolva, akár egy új, olcsó és népszerű „missionarius“-féle vállalatot indítva, ennek negyedévenként megjelenő nyomtatott termékeivel láttassanak el, hogy ezekből vallásos hitelveinkre nézve ösmereteket, lelki táplálékot s vigaszt merítsenek. A hol a szórványban élő, nagy kiterjedésű helyen lakó hívek száma nem volna arányban a felállítandó vándorlelkészi hivatal költségeivel, ott a kikerekített kör a legközelebbi anyaegyház lelkésze gondozása alá bizassék, ki hogy tisztének meg-

felelhessen, segédlelkész alkalmazhatása végett az országos közalpból segélyeztessék. Hogy a szórványba menő hívek hova távozása évről-évre nyilván tartható legyen, tétessék kötelességévé minden lelkészi hivatalnak, hogy: lelkészi naplójában nyisson rovatot az egyház köréből eltávozó hívek bejegyzésére; a kebelbeli egyháztanács tagjai minden év utolsó havában lehetőségig puhatolják ki az egyház köréből eltávozókat s az egyház körébe költözőket, már csak azért is, hogy így az év első napján szokásos népmozgalmi adatok összeállítására alkalmából, e tekintetben is hű kép nyeressék az egyház időközi állapotáról; az eltávozóknak, megfelelő lelkészi hivatalokat, körükbe költözésük felől egy hó lefolyása alatt értesitse.

Majd az ösmeretes konventi hármas szabályjavaslat kerülvén szőnyegre, a kölcsönös tűzkárbiztosításra nézve kimondatott, hogy annak eszméjét a magába ölelt hasznossági szempontokból magáévé teszi egyházmegyénk; a konvent által proponált szabályjavaslatot azonban nem csak a benne foglalt principiumoknál, de annál fogva sem teheti magáévé, mert egyházaink a rájuk nézve még 5 évig kötelező biztosítási szerződéseket egyoldalulag föl nem bont-hatják; 5 év elteltével azonban készséggel csatlakozik a kölcsönös tűzkárbiztosítás eszméjének olyképeni megtestesítéséhez, hogy az, a biztosítandó anyagállományokra rótt díjilletékekből, a magánbiztosító intézetek által követelt díjilletékeknél nagyobb teher viselését ne kívánja egyháza-inktól és ezek eljáró közegeit tulhajtott felelősségre ne kényszerítse.

A nyugalomintézet sem talált valami kedves fogadtatásra, sőt abban az alakban, a hogy javasolva lón, teljesen elejtetett s végmegállapodás szerint oly intézet létesítéséhez, mely megfosztaná lelkészeinket attól, hogy a részökre életfogytiglan biztosított parokhialis jövedelmet csonkítatlanul élvezhessék, soha semmi körülmények közt nem járul egyházmegyénk s ha életbe lép valaha a nyugalomintézet, azt csak az özvegy-árva gyámintézettel kapcsolatban fogja üdvözölni.

Hjah, de hát az országos gyámintézet föl fog-e valaha virulni? Egyházmegyénk óhajtsa szerint, — bár magát az eszmét helyesléssel fogadja, — a konvent által tervezett szabályjavaslat alapján soha; mert az az egyházmegyék által önerejükből s csaknem magán alapítványokból alakult gyámintézetének sirját ásná meg; már pedig a biztos fejlődésnek indult gyámintézeteket, a csak kétes jövővel kecsegtető országos gyámintézetért föláldozni, egy kissé — sok volna; de gyámintézetünk örök hagyomány is, melynek haszonélvezetét egyenesen és kizárólag egyházmegyénk özvegyeinek és árváinak tartották fent apáink s fölhatalmazást ez intézet természetéből való kiforgatásra nem adtak az utódoknak; hogy akarhatná tehát megmásítani jelen nemzedékünk az apák végakarátát, holott annak kegyeletes végrehajtója tartozik lenni? S e tartozás ad infinitum kötelez s így teljesen kizárja azt az absurd föltevést, hogy gyámintézetünk tőkéje, mig e világ — t. i. egyházmegyei — világ lesz, „gazdátlan vagyon“-ként konfiskálható. Egy oly gyámintézet létesítéséhez azonban, mely hasonló intézményeinket és kegyeiveinket sértetlenül hagyja, örömet járul egyházmegyénk is.

Lehet mondani, hogy a fentebbiek, alig egy pár sepa-

ratum votum kivételével, egyhangulag állapították meg; a konventi javaslatok mellett lándzsát törni senkinek se volt kedve. Én részemről — post festa bár — nem mulasztatom el itt is hangot adni annak a vélekedésnek, hogy: ha merő particularismns vezet bennünket és nem birunk lelkesedni országos intézményekért, mirevaló volt éveken, sőt évtizedeken át forcirozni az országos tűzkár-biztosítás — nyugalom — és gyámintézet eszméjét? Ugy tartom, hogy ha tengerek akarnak képződni, patakoknak s folyóknak kell egybe szakadniok. S lám mi félve félünk ettől. Pedig — nem csak egyházmegyénkre czélzok — a mi provincialis kis patakaink és folyócskáink soha sem fognak oly párafelhőt fölbocsátani, melyből országos májusi eső csöpögjön alá . . .

Ha a fentebbiekre nézve némi véleménykülönbség mutatkozott is gyűlésünkön, de már a konventi tagok választásának kérdését unisono a presbyteriumok részére dönté el közgyűlésünk; még pedig — teljes tisztelettel az ellenkező nézetűek iránt, — több más fontos érv mellett azért is, mert: egyházalkotmányunk alapelvének természetes következményeképp mind ama felsőbb hatósági tagok, kik hatósági jogkörükben bírósági fórumot alkotni is hivatva vannak, a presbyteriumok által választatnak; és mert: a konvent nem tekintethetvén egyébnek, mint az elnapolt egyetemes zsinat permanens helyettesítőjének: a mikor legfőbb egyházi hatóságunk a zsinat az egyházak általános szavazatjogában birja létalapját, az azt helyettesíthető konvent is csak az egyházak presbyteriumának választása folytán tekintheti magát alkotmányosan előállított hatósági testületnek.

A gyűlés lefolyása alatt fölbontott szavazatok szerint az üresedésben levő világi tanácsbírószágra és jegyzőségre még most sem nyert általános többséget senki. Két és fél éve, hogy az üresedés megtörtént s oly nagy bennünk az összetartás, hogy egész a bosszantásig huzzuk-halasztjuk a végmegállapodhatást. Nem okolja-e meg már csak ez is a lelkeszi értekezletek szükségességét? . . .

Kiss Lajos egyházmegyei pénztáros megdöbbenve a konvent által tervbe vett javaslatok keresztülvitele esetén a pénztárosra váró nem kis felelősséggel egybekötött nagy elfoglaltatástól, postai mizerabilis közlekedésre való hivatkozással lemondást jelentett be; lemondása azonban nem fogadtatott el. A legáczió-ügyet az egyházak belügyeinek tartván gyűlésünk, érdemleges határozatba nem bocsátkozott. Esperes mellé domesztikális adlátusul Tabajdi Lajos és Szarka Boldizsár urak választattak meg, utóbbiak fölkértek egyszeremind, hogy a konventi kezelési szabályok egyszerűsítése végett javaslatot készítsenek. Lelkészjelölő bizottsági tagokul megválasztattak a régiek.

A tanítói állások betöltésénél csak nehezen birunk törvényes állaspontra vergődni; még most is látnunk kellett, hogy ott az egyházmegyei gyűlés színe előtt, hol pedig csak a történt választások megerősítésének van helye, ígéretsek és ajánlgatások folynak egyes tanítóságra s ilyformán — mint egy gyűlési tag találóan megjegyzé — valóságos „tanítóvásárrá“ alakult át a gyűlési terem. Ösmerve esperes ur imponáló erélyét, reméljük, hogy eféle többé nem történik közgyűlésünkön s véget vet az eddigi szégyenletes és időrabló „tanítóvásár“-nak. Kuriózum gyanánt följegyezzük azt a nem mindennapi természeti tüneményt, mely a

simai tanítóságnak lelkeszséggel lett egybekapcsolása kérelmezése alkalmából jött napvilágra. Tudniillik: a ma egy éve még egymástól oly távol eső lelkeszi és tanítói lak, hogy e távolság folytán a két állomás a tanügy kára nélkül akkor még nem egyesíthetett, ez időszert már, minden katalizmát és eruptiót kizárva (s így a „Természettudományi Közlöny“ hire és tudta nélkül) oly távolsági viszonyba lépett egymással, hogy most már mi sem gátolta a kért egyesítés sanctióját . . . Ti, kik a csodát tagadjátok! . . .

Darán szégyenletes állapotok vannak. Lelkész a tanítóságra tanító háta mögött megalkuszik, aztán — re bene gesta — az iskolahelyiséget bérbe adják, tanítót elcsapják és a többi . . . Milyen édes örömmel nézi ezt ott a folytonosan hódító catholicismus! . . .

Második nap egyetemes gyámintézeti gyűlés tartott a reggeli órákban, óriási érdektelenség mellett. Esperes ur panaszosan nézett — a távollevőkre. De hiszen nem nézi azokat oda hazulról ki száz esperesi szem sem. Ki fogna akkor otthon — sub rosa és inter pocula — dohogni?

Az újból megnyílt közgyűlésen örömmel láttuk egyházmegyei gondnok urat társelnöki székében s fokozódó örömmel tettük magunkévá azt a derék indítványt, hogy főt. püspök urunk kedves életének 70-ik évfordulója alkalmából üdvözlő iratot küldjön egyházmegyénk. Tisztes ősz pásztorunk neve hallatára igazán minden szívben erős rezgésnek indult a szeretet hurja s lelkes éljenzések közt lön jegyzőkönyvünkbe véve az óhajtás: Éltesse Istenünk soká!!

Ennek utána jelentés tétetett a közalapi bevallások felől . . . Sok munka, nagy munka, terhes esperesség!

Majd a segélykérő ívek tárgyalattak le s egy-két, inkább magán természetű, bírósági és számoltatószéki ügy elintézésére, megfogyva bár, de törve nem, magára maradt a tanácsbíró kar, hogy a harmadik napi tárgyalásokkal befejezze a tömérdek tárgyat felölő tavaszi gyűlést.

Földesi Péter.

Különfélék.

Lelkészképeségi vizsgára a következő tiszteletes atyafiak jelentkeztek: Révész Kálmán berlini akadémikus, S. Szabó István debreczeni, Vitéz Ignác péterszegi, Szabó József ottományi segédlelkészek, Futó Zoltán berlini akadémikus, Kovács János szatmári, Magos Ferencz f.-bányai, Szabó Aladár n.-kállói, Biber József b.-ujfalui, Ormós István anarcsi, Lányi Lajos kocsordi, Biró János szakolyi, Joó Kálmán száraz-bereki segédlelkészek, V. Kovács János bécsi akadémikus, Kalmár Ferencz k.-daróczi, Szécsi István gyulaji, Szikszay Zoltán sarkadi, Csák József aradi, Sáfár Imre szatmári, Miklósi Béla kunhegyesi, Szekeres Sándor forgolányi, Papp József halmii, Soós Lajos t.-dadai, Takács Ferencz csomaközi, Kiss Antal k.-kerekii, Kálmán Béla gáborjáni, Nagy István bojti segédlelkészek, Kerekes Sándor, Vásárhelyi Zsigmond zilahi segédtanárok, A vizsga, mint annak idején jeleztük, május hó 1-én tartatik.

A beregi ev. ref. egyházmegye f. é. márczius 9—11. napjain tartott közgyűlésén, főt. Révész Bálint püspök ur 70 éves évfordulója alkalmából a következő jegyzőkönyvi pontban adott érzelmeinek és jókívánatainak kifejezést. „Szin-

tén esperesi jelentés hozza emlékezetbe azon, folyó 1886. évi január hó 16-án végbement ünnepélyes eseményt, a midőn is szeretve tisztelt főpásztorunk: Révész Bálint püspök ur születése 70-dik évfordulóján az ország minden részéből oly sok tisztelői által üdvözöltetett s ily üdvözet a mi egyházmegyénkben is írásban többek részéről küldetett; felhívja azonban közgyűlésünket, hogy ez alkalommal is érzelmeinek s jókívánatainak kifejezést adni készségeskednék. A beregi egyházmegye, valamint annak mostan ülésező közgyűlése a legőszintébb örömmel és a legnagyobb készséggel használ fel minden alkalmat arra, hogy igaz lélekből s tiszta szívből szeretett és egész a hódoló odaadásig tisztelt főpásztorhoz való ragaszkodásáról tanubizonyságot tegyen. Ugyanazért most is — bár utólagosan, de annál mélyebben érzett — tiszteletteljes üdvözetének s szives jókívánatainak adván kifejezést, ugyanakkor biztosítja a sokoldalról kiténtetett s közbecsülésben megöszült főpásztort, hogy az 1884. évben megejtett püspöki körutjának alkalmával minden egyes tagjának kebelében mélyen bevésztetted kedves megjelenésének s áldásos működésének emlékét sem idő, sem körülmények alakulása, onnan nemcsak hogy ki nem törli, de háttérbe sem szorítja. Egyszersmind buzgó imádságban kéri a világ hatalmas urát: a felséges Istent, hogy az ő pásztornak pásztort, magasztos hivatása tovább folytathatására mindaddig lelki és testi erőben tartsa meg, mignem ő maga, prófétai ihlettől áthatottan, nagy lelki nyugalommal veendi ajkaira az írás ama szavait: „Elég immár Uram, az én életem! Mostan Uram bocsássad el a te szolgádat békeséggel!“ Jegyzette és kiadta: Sütő Kálmán, egyházmegyei főjegyző.

Gyász hírek. Részvétel közöljük néhai Halász Józsefnek, egyházunk e hű fiának halálát. A megboldogult ismerős alakja volt régebbi egyházkerületi közgyűléseinknek, hol a bihari egyházmegye képviselőjeként szerepelt. Mint író főként a politikai küzdőterén forgolódott, de irt egy „Erkölcstan példákban Schnell János Lajos után németből fordítva“ cz. művet is, mely 1873-ban Pesten adatott ki. Végredeletében kifejezett óhajta szerint a tiszántuli egyházkerület püspöke, főt. Révész B. ur mondott fölötte halotti imádságot. A családi gyászjelentés így hangzik: „Mélyen szomorodott szívvel jelentjük a felejthetlen férj, illetve testvér, édes atya, nagyatya és dédatya Halász József hitves ügyvédnek, Bihar megye volt táblabírájának, a nagyváradi ref. egyház egykori főgondnokának folyó hó 27-dik napján esteli 7 órakor, élete 84-ik, második házassága 22-ik évében végelgyengülés folytán történt gyászos elhunytát. A boldogultnak földi maradványai folyó hó 30-ik napjának d. u. 3 órakor fognak a ref. egyház szertartása szerint a Kőfaragó-utcza 14-ik számú háztól az olaszii ref. templomhoz vitetni s az ott tartandó ima után az olaszii ref. temetőben levő családi sírboltba eltakarítani. Mely végtisztességtételre a nagyszámu rokonokon kívül az elhunytnek kartársai, barátai és ismerősei tisztelettel meghívattak. Kelt Nagyváradon, 1886. évi április hó 28-ik napján. Áldás és béke hamvaira!“ — Madarász Lajos tordai ev. ref. lelkész a debreczeni egyházmegyében folyó hó 23-án meghalt. Béke poraira!

Keresztyén népharát, a missió- és Gusztáv Adolf-egylet

közlönye, 1-ső évfolyam, 1-ső szám, április 15. Megjelenik havonként egyszer Budapesten. Egyes szám ára 2 kr., postai szállítással 3 kr., 10 vagy több példány bérmentve küldetik. Felelős kiadó: Hornyánszky Viktor. (Budapest, a M. T. Akadémia épületében). Szives készséggel jelezzük e kis lapot hasábjainkon. Buzgó óhajtaunk, hogy szálljanak le minél többen ilyen keresztyéni tartalmu lapocskákban népünk gyermekeihez, terjesztvén közöttük a keresztyénségnek erkölcsöt és lelket emelő nagy eszméit. Érdeklődéssel olvastuk el a 8 nagy oktáv lapra terjedő „Népharát“ ez első számát s elismerőleg konstatálhatjuk, hogy olyan szellemi azt jórésztben át, minőt mi óhajtunk egy ilyen néplapban. Van benne némi missióügyi tartalom is, a mit csak örömmel üdvözölhetünk. Vajha elhatna e pár sor a tisztelt szerkesztőséghez s meghallgatást nyerne az a jó tanácsunk, hogy csak tegyék is e lapot igazi magyar néplappá. Kerüljék benne az idegen neveket, a népünk által nem érthető vonatkozásokat. Komoly meggyőződéssel írhatjuk, hogy teljesen magyar szellemben is lehet egészen keresztyéni irányu néplapot szerkeszteni. Jóakaratu figyelemmel fogjuk e lapocskát kíséreni s midőn áldást kérünk kitűzött nemes czéljára, ajánljuk is azt a keresztyén nép magas lelki érdekeiért buzgó lelkész és tanító urak erkölcsi, szellemi és anyagi pártfogásába. Áprilistól decemberig a postai bérmentesítést is beleszámítva, csak 25 krba, 12 példány portómentesen 2 frtba kerül.

A vallástani módszertana. Hittanhallgatók számára. Irta Joó István, tan. kép. igazgató tanár. Ily czimű könyv jelent meg a napokban Debreczenben. Az érdekes tárgy és fontos művet lehető legrövidebb idő alatt részletesen ismertetjük.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak: **Csiky Lajos, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegyében levő verbőczyi egyház lelkészi állomására, melynek évi jövedelme földben, terményben és szolgálmányokban: 600 frt.

A kellően felszerelt pályázati kérvények folyó évi májushó 20-ig Csernák István espereshez küldendők Tamásváraljára (Ugoesam.) u. p. Batares.

Debreczen, 1886. Április 24.

Révész Bálint,
püspök.